

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE İŞLETMELERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI

Esra YALÇIN¹

ÖZET

Sürdürülebilirlik, dünyada ilgi gösterilen bir kavram haline gelmiştir. Ekosistemde sürdürülebilirliği sağlamak, ekonomik, çevresel ve sosyal olmak üzere üç ayrı kategoride ele alınmakla birlikte hepsinin ortak noktasında “insan” yer almaktadır. Şirketlerin insana verdikleri değer göstergesi olarak olumsuz çalışma koşullarını iyileştirmek, çalışanların sağlığını korumak için sürdürülebilir iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamalarını benimsemeleri gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı, sürdürülebilirlik ve iş sağlığı güvenliği arasındaki ilişkiyi çeşitli boyutları ile ele alarak, farklı sektörlerde yer alan şirketlerin yayınladıkları sürdürülebilirlik raporlarında iş sağlığı ve güvenliği açıklamalarının kapsamını analiz etmektir. Bu amaçla BIST Sürdürülebilirlik Endeksi’nde yer alan 25 şirketin 2015-2020 yılları arasında düzenli olarak yayınladıkları 125 sürdürülebilirlik raporlarının iş sağlığı ve güvenliği açıklamaları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, yayınlanan raporlarda sektör farkı olmaksızın en çok yer verilen konuların sırasıyla iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin nicel verileri, İSG kurul açıklamaları ve iş kazası sıklık oranları olduğu görülmüştür. Şirketlerin sektöre özgü kendi performanslarını sergilemelerinin benzer sektörlerle örnek olması açısından yarar sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, İş Sağlığı ve Güvenliği, Sürdürülebilirlik Raporları

SUSTAINABILITY AND OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PRACTICES IN THE SUSTAINABILITY REPORTS OF BUSINESSES

ABSTRACT

Sustainability has become a concept that draws attention in the world. Although ensuring sustainability in the ecosystem is discussed under the three different categories of economic, environmental and social, "human" is at the common point of all these categories. Companies need to adopt sustainable occupational health and safety (OHS) practices as an indicator of the value they place on people in order to improve adverse working conditions and protect employee health. The aim of this study is to analyze the scope of occupational health and safety statements in the sustainability reports published by companies in different sectors, by considering the relationship between sustainability and occupational health and safety with their various aspects. The occupational health and safety disclosures of 125 sustainability reports published regularly by 25 companies in the BIST Sustainability Index between 2015-2020 were examined for this purpose. The study showed that regardless of the sector, the subjects most frequently mentioned in the published reports were quantitative data on occupational health and safety training, OHS committee statements and occupational accident frequency rates, respectively. It has been concluded that the companies' displaying their sector-specific performances will be beneficial in terms of setting an example for similar sectors.

Keywords: Sustainability, Occupational Health and Safety, Sustainability Reports

¹ Marmara Ün., FBE, İş Güvenliği Doktora Prog., ORCID: 0000-0003-3436-1093, esra.yalcin@marun.edu.tr
Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received:25/07/2021–Kabul Tarihi/Accepted: 19/08/2021

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik, geçmişteki tecrübelerle birlikte bugünü yaşamayı ve bugüne odaklanırken geleceğin perspektifinden bakabilmeyi içeren bir kavramdır. Dünyada farkındalık yaratmayı hedefleyen sürdürülebilirlik, kaynakların sınırlı olduğunu ve kaynakların kullanımının uzun vadede öncelikleri ve sonuçları açısından akıllıca kullanılması gerektiğinin varsayılmasıdır. Toplumun her kesimi tarafından çevre bilincinin oluşması, insanın sağlığını, güvenliğini düşünen yaklaşımlar sergilenmesi ekosistemin devamlılığına yönelik olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Sürdürülebilirlik ilk zamanlarda çevreye karşı olumsuz etkilerin azaltılması için geliştirilen bir yaklaşım olarak görülmüştür. Bu konsept yerini “sürdürülebilirliğin üç ayağı” olarak tanımlanan sosyal, ekonomik, çevresel boyutu savunan yaklaşıma bırakmıştır. John Elkington tarafından 1997 yılında geliştirilen “Triple Bottom Line” yaklaşımı, bu üç alandan birinin ihmalinin diğerlerini tehlikeye atacağını belirtmektedir. Sürdürülebilirlik, sosyal, ekonomik ve çevresel olarak beraber ele alındığında şirketler, paydaşlar ve toplum için yarar sağlamaktadır (Aras ve Sarioğlu, 2015). Sürdürülebilirlik, dünyaya önemli faydalar sağlayacak sosyal, ekonomik ve çevresel yaklaşımla birlikte entegre bir gelişme olarak düşünülmüştür. Zamanla, kendi içinde yeni kavramlar geliştirerek bağımsız disiplinler arası bir alan olarak varlığını sürdürmüştür (Nawaz ve ark, 2019).

Üretim faaliyetleriyle toplumda önemli bir yere sahip olan işletmelere sürdürülebilirlik konusunda büyük sorumluluklar düşmektedir. Günümüzde işletmelerin sadece ekonomi odaklı bakış açısına sahip olmaları varlıklarını sürdürebilmeleri açısından mümkün değildir. Sürdürülebilirlik kuruluşların işletmeleri ve paydaşları için değer sağlama yeteneklerini etkileyen küreselleşme eğilimlerine yanıt olarak son 20 yılda varlığını göstermiştir. İşgücü sorunları, sosyal ihtiyaçlar, doğal kaynaklar için artan rekabet, iklim değişikliği, artan kirlilik ve besin ihtiyacı gibi kaygılar geliştikçe sürdürülebilirlik daha büyük önem taşımaktadır ve bu nedenle birçok kuruluş için öncelikli bir ilgi alanı haline gelmiştir (Ivascu ve ark, 2019).

Güvenli işler ve sağlıklı çalışanlar sürdürülebilir işlerin temelini oluşturmaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıkları, ülkelerin sağlık sisteminde yüksek maliyetler yaratır ve toplumun sosyal sürdürülebilirliğini bozmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği herhangi bir kuruluş için sürekli çalışma, üretkenlik ve verimlilik konularında hayati öneme sahiptir. Herhangi bir iş kazasının veya hastalığın çalışanları, iş operasyonunu aynı zamanda firmaların genel performansını etkileyebileceği bilinmektedir (Marhaviyas ve ark, 2018).

Şirketlerin sürdürülebilirlik çabalarının en önemli parçasının çalışanların sağlığı ve güvenliği olması gerekmektedir (Ivascu ve ark, 2019). Bu çalışmanın amacı, sürdürülebilir iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına Türkiye'nin önde gelen, farklı sektörlerinde yer alan kuruluşların bakış açılarının ne olduğu, sürdürülebilirlik raporlarında hangi açıklamalara yer verdikleri ve iş sağlığı ve güvenliği kapsamındaki konulara ne kadar önem verdiklerini belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda öncelikle sürdürülebilirlik ve iş sağlığı ve güvenliği arasındaki ilişki incelenmiş, sürdürülebilirliği sağlamak için iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri ve güvenlik kültürü kavramları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Borsa İstanbul sürdürülebilirlik endeksinde yer alan şirketlerin 2015-2020 yılları arasında yayınlamış oldukları sürdürülebilirlik raporlarında yer alan iş sağlığı ve güvenliği başlığı altında yer verdikleri konuların analizi yapılmıştır. Sonraki bölümlerde sırasıyla konuya ilişkin metod-yöntem açıklanmış, uygulamanın bulguları sunulmuş ve son olarak da bulgulara yönelik değerlendirme yapılmıştır.

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Sürdürülebilirlik, güvenlik-sağlık-çevre üçlü konusundan daha çok çevreye odaklanılmış bir kavram gibi görülmektedir. Bu düşüncenin temel sebebi üretimde karşılaşılan enerji, hammadde tüketimi ve atık süreçlerinin maliyet bakımından hesaba katılmasıyla önemli hale gelmesidir (SKD, 2016). Güvenlik terimi herhangi bir sürdürülebilirlik kavramının parçasıdır. Çevre ve iş sağlığı güvenliği sorunlarıyla ilgilenen aktivist gruplar çevre ve iş sağlığı güvenliği sürdürülebilirlik hedefleri arasında benzerliklerin olduğu sonucuna varmışlar, çevre sürdürülebilirliği alanında başarılı müdahale yaklaşımlarını benimseyerek iş sağlığı ve güvenliği sürdürülebilirliği iyileştirmelerinde uygulanabileceğini bildirmişlerdir (Cunnigham ve ark, 2010).

Zohreh ve Napsia (2014) yaptıkları araştırmalara göre sürdürülebilir kalkınma için iş sağlığı ve güvenliği ve çevre konularının birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu iki kavram arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu, her iki politikanın da insanın fiziksel ve bilişsel sağlığının sürdürülebilir olması hedeflerini amaçladıklarını belirtmişlerdir.

Güvenlik, insana, kamusal ve kişisel mallara, çevreye gelebilecek istenmeyen tehlikelerin tanımlanması ve elimine edilmesi yoluyla uygun teknolojileri kullanarak kazaların önlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, dünyanın tüm çeşitliliğiyle yaşamı destekleme kapasitesini devam ettirmek, sosyal adalet ile sağlık, refahı sağlamak, yüksek yaşam kalitesinin amaçlarıyla entegre edilmiş gelişme ve ekonomik büyümenin yükselen trendini gösteren bir kavram olarak açıklanmaktadır. Her iki alan da toplumun, ekonominin ve çevrenin korunması ve geliştirilmesine vurgu yapmaktadır (Nawaz ve ark, 2019).

Sürdürülebilir kalkınma kavramı, 1987 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan “Bizim Ortak Geleceğimiz” isimli Brundtland Raporu’nda “bugünün ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye sokmamayı düşünerek adımlar atmak” şeklinde tanımlanmıştır (WCED, 1987). Gelecek nesillere karşı sorumlu olma davranışı geliştirilmesi, dünyayı daha yaşanabilir hale getirmekte, insanların yaşam kalite standartlarının iyileştirilmesine ve çevrenin korunmasına katkı sağlamaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği, endüstriyel kalkınma başarısına ulaşmada en önem verilmesi gereken konulardan biridir. Alman Filozof (1788-1860) Schopenhauer; “Sağlık her şey değildir ama sağlık olmadan her şey bir hiçtir.” diyerek sağlığın önemini vurgulamıştır. Bu nedenle iş sağlığı ve güvenliği, çalışanların iş yerinde iyilik haline yönelik bütüncül bir yaklaşımdır. Sürdürülebilir kalkınma açısından iş sağlığı ve güvenliği, çalışanların sağlık, güvenlik ve refahını artırmaya teşvik etmektir (Ivascu ve ark, 2019). Her meslekte çalışanların en yüksek derecede fiziksel, zihinsel ve sosyal refahının sağlanması ve sürdürülmesi olarak tanımlanmaktadır (Jilcha ve Kitaw, 2017).

Çalışma koşullarının iyileştirilmesi için yeniliklerden ve teknolojiden yararlanmak, çalışanlara eğitim verilmesi, kurum kültürü yaratmak, çalışan sağlığı ve güvenliğine dayalı stratejik kararların iyileştirilmesi, risklerin azaltılması için işyeri kontrolleri yapmak sürdürülebilirliği sistemli hale getirilmesine yardımcı olmaktadır (Ivascu ve ark, 2019).

1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri

İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri dünyanın her yerinde yer alan kuruluşlarda hayat kurtarmakta ve sağlığı korumaktadır (Nordlöf ve ark, 2017). Son otuz yılda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemlerinin kullanımı birçok işyerinde artış göstermektedir ve bu artan kullanım özellikle işletmeler tarafından geliştirilmiş ticari rekabet gücü için kullanılan ve uygulanan “sürekli iyileştirme” veya “kalite yönetimi” ilkelerini bünyesinde barındırmaktadır. Sürekli iyileştirme ve geliştirme olmadan yönetim sistemleri başarısını devam ettirememektedir (Chen, 2004). İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinin ilkelerinin, mesleki tehlikelerin ortadan kaldırılması ve güvenlik bilincinin artırılması için yeni uygulamalara bir temel oluşturduğu varsayılmaktadır (Marhaviyas ve ark, 2018).

Sağlık ve güvenlik yönetim sistemi sağlık ve güvenlik risklerinin yönetimi için bir çerçeve sağlamaktadır. Herhangi bir iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda kayıp çalışma saatleri, üretim gecikmeleri gibi aksaklıkların sonucunda işletmelerin ürün kalitesi ve dolayısıyla firma itibarının etkilenmesi gibi problemlerin üstesinden gelmek için iş sağlığı güvenliği ve sürdürülebilir yönetim sistemi şirketlerin yapısına entegre edilmektedir. İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri, aşağıdaki faktörlerin etkisiyle önemli bir gelişme göstermektedir (Marhaviyas ve ark, 2018).

- İş sağlığı ve güvenliği, bir kuruluşun işleyişinin tüm yönlerinden etkilenir.
- Sağlık ve güvenlik yönetim sistemleri bir kuruluşun önemli özelliklerini ortaya çıkaracak şekilde çevreyle, insanlarla ve teknik sistemlerle ilişkilendirmelidir.
- Sağlık ve güvenlik yönetim sistemleri geniş bir yönetim katılımı gerektirir.
- Kazalar, yaralanmalar ve hastalıklar kuruluşun sisteminde yer alan problemlerin göstergesidir.
- Sağlık ve güvenlikle ilgili performans hedefleri, iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinin öncelikli hedefi olmalıdır.

1.2. Sürdürülebilir Güvenlik Kültürü

Güvenlik kültürü şirket kültürünün önemli bir parçasıdır. Kurumsal güvenlik kültürü oluşturmak, kuruluşun gelişimi ve belirli çevre için en uygun güvenlik kültürü oluşturmasını gerektirir. Kurumsal güvenlik kültürünün oluşturulması iş sağlığı yönetim sistemlerinin sürekli iyileştirilmesi ile oluşturulabilir (Chen, 2004). İş sağlığı ve güvenliği standartlarının uygulanması işletmelerde sürdürülebilir bir güvenlik kültürünün geliştirilmesi için önemli bir araçtır (Marhavilas ve ark, 2018). Yani sürekli iyileştirme ve kültür bir döngüdür (Chen, 2004).

İşletmelerde iş sağlığı ve güvenliği yeniliklerinin sürdürülebilir olması için bazı temel alanlarda iyileştirilmelerin yapılması gerekmektedir. İş kazalarının en aza indirilmesi, meslek hastalıklarının azaltılması ya da yok edilmesi, yaralanma maliyetlerinin azaltılması, sürdürülebilir iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinin geliştirilmesi, tüm çalışanlara sorumluluk verilmesi, katılımının sağlanması, her türlü talimatların iletişim akışının yaratılması ve böylece iş sağlığı ve güvenliği kültürü üzerine yoğunlaşmış bir politika izlenmesi sürdürülebilir kalkınma ile sonuçlanmaktadır (Jilcha ve Kitaw, 2017).

Güvenlik kültürü kavramı genellikle işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili davranışlara ve sonuçlara yardımcı olan veya bunları engelleyen sosyal süreçler olduğunu göstermek için kullanılmaktadır. Bir işyerinde güvenlik kültürünün varlığından bahsedebilmek için sağlık, güvenlik, riskler ve tehlike kavramlarının ele alınması gerekir (Nordlöf ve ark, 2017). Risk azaltma çabaları ve sürdürülebilirlik çabalarının oluşturulması yatırım miktarı, finansal performans ve düzenlemeler gibi birçok değişkene bağlı olarak zaman almaktadır (Gouda ve Saranga, 2018). Yapılan araştırmalar sonucunda olumlu ya da olumsuz bir güvenlik kültürünün yönetim taahhüdü, çalışan katılımı, risk kabulü, üretim baskısı gibi konularla alakalı olduğu tespit edilmiştir (Nordlöf ve ark, 2017).

1.3. Sürdürülebilirlik Raporu

Büyük şirketlerin çoğu sürdürülebilirlik çabalarını sürdürülebilirlik raporları aracılığıyla kamuoyuna açıklamaktadır. Sürdürülebilirlik raporları, şirketlerin günlük faaliyetlerinin sosyal, ekonomik ve çevresel olarak üç boyutta etkilerini paylaştıkları değerli bir araçtır (Borsa, 2014-Evangelinos ve ark, 2018). Yatırımcılar ve müşteriler ürünlerini kullandıkları ve hizmetlerinden yararlandıkları işletmelerin çevresel ve sosyal bilgilerine ulaşmaya ihtiyaç duymaktadır (Ertan, 2018). Firmalar da özellikle finansal olmayan açıklamalar yoluyla hesap verebilirliklerini güçlendirmek, böylece yaptıkları performanslar için toplumun onayını elde etmeyi sağlamak ve topluluklarla iletişimi geliştirmeyi amaçladıkları için bu raporları sunma yoluna gitmektedirler (Tsalis ve ark, 2018). Sürdürülebilirlik raporları kuruluşların performanslarını toplumla paylaşmalarını sağlayan araçlardır (Ertan, 2018). Bu tür raporlar yeni kurumsal kartvizit olarak tanımlanmıştır (Evangelinos ve ark, 2018).

Kurumsal sosyal sorumluluk, işletmelerin sadece üreten ve satan taraf olmaktan öte, tüketicilere, müşterilerine, rakip işletmelere, gelecek kuşaklara, topluma karşı hukuksal ve ahlaksal yükümlülükleri olduklarını gösteren kurumsal iletişim uygulamalarından biridir. Uygulamalar incelendiğinde kurumsal sosyal sorumluluk üretim süreçlerinin çevreye verdiği olumsuzlukların azaltılması, işçi haklarına saygı gösterilmesi, cinsel ve toplumsal ayrımcılığa karşı politika uygulanması, mali ve yönetsel şeffaflık ve hesap verebilirliğin göstergesi gibi çeşitli alanları kapsamaktadır (SKA, 2016).

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'nin 2010 yılında yaptığı bir araştırmaya göre şirketleri sürdürülebilirlik politikalarına yönlendiren en önemli faktörler sırasıyla, marka değeri, güven, itibar, maliyet tasarrufuyla karlılığın artması, nitelikli iş gücünün şirkete dahil edilmesi, çalışanların motivasyonunun artması ve tüketici talepleri olduğu ortaya konulmuştur (BORSA, 2014). Şirketler yayınladıkları raporlarla, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik edebilir, istihdam, insana yakışır iş, sürdürülebilir sanayiye teşvik, eşitsizliğin azaltılmasını sağlayabilir (Fonseca ve Carvalho, 2019). Ayrıca şirketler açısından, işletmelerin gerçekleştirdikleri ekonomik, sosyal, çevresel etkileri meşrulaştırmak, rakiplerle rekabet avantajı sağlamak, şeffaflık ve hesap verilebilirlik, yerel ve global mevzuatlara uyumu göstermek, rakiplerle kıyaslama yapmak, işletmenin kredi değerini, etkinliği ve verimliliği artırmak gibi yararlar sağlamaktadır (Can ve Özgül, 2018-Ertan, 2018). Bu tür raporlama kanalları genelde dünya çapında gönüllülük niteliğindedir ancak son yıllarda bölgesel politika gereği olarak zorunlu raporlama da yapılmaktadır (Evangelinos ve ark, 2018- Ertan, 2018).

Sürdürülebilirliğin ana zorluklarından biri Brundtland Raporu'nun kararlarını uygulayıcı hale getirmek, eşzamanlı ekonomik kalkınmayı, sosyal kalkınmayı, çevre korumayı sağlamak, tüm insanlar için daha yüksek bir yaşam kalitesi elde etmek ve tüm canlıları ve gezegeni korumaktır. Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi belgesinde yer alan 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKA) (diğer 169 hedefle) sürdürülebilirliğin dünya çapındaki kuruluşlara entegrasyonuna teşvik edilmektedir (SKA, 2016). Şirketler, sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarında bu maddelere atıfta bulunarak destekleyici yaklaşımlarını ortaya koymaya çalışmaktadır. Portekiz'de yapılan bir çalışmada, 235 şirketin sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesi sonucunda şirketlerin küçük bir kısmının SKA'dan bahsettiği, en çok bahsedilen 5 amaç sırasıyla; SKA 12 nolu (Sorumlu üretim ve tüketim) %23,8, SKA 13 nolu (iklim eylemi) %22,1), SKA 09 nolu (sanayi, yenilikçilik, altyapı) %21,3, SKA 08 nolu (insana yakışır iş ve ekonomik büyüme) %20 ve SKA 17 nolu (amaçlar için ortaklıklar) %19,6 oranında bahsedildiği sonucuna varılmıştır (Fonseca ve Carvalho, 2019).

İşletmeler, sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken onlara yol gösterici olması ve standardizasyonu sağlaması amacıyla dünyada en yaygın kullanılan Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative) tarafından oluşturulan rehberlerden yararlanmaktadırlar (Ertan, 2018). GRI, sürdürülebilir küresel iklim değişikliği, insan hakları, yolsuzlukla mücadele gibi önemli sürdürülebilirlik konularında rehberlik eden kamu yararına çalışan uluslararası bağımsız bir kuruluştur ve kâr amacı gütmemektedir.

GRI, sürdürülebilirlik raporlaması rehberinin sağlanması ve raporlamanın değerini artırmak için katılım, ortaklıkların, ürünlerin geliştirilmesi faaliyetlerinde bulunmaktadır (BORSA, 2020). GRI, raporların sosyal göstergelere dair açıklamalarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili, sağlık ve güvenlik politikası, kaza/meslek hastalığı oranları ve çalışan başına ayrılan yıllık ortalama eğitim saatleri konularında bildirim yapmalarını tavsiye etmektedir (BORSA, 2020). İş sağlığı ve güvenliği konu başlığı bu tür raporlarda sosyal boyutun altında (WBCSD, 2002) iş gücü uygulamaları ve insana yaraşır iş alt kategorisinde açıklanmaktadır (GRI, 2013).

Literatürde, sürdürülebilirlik raporlarının iş sağlığı ve güvenliği açıklamalarını inceleyen farklı ülkelerde yapılan çalışmalar olduğu görülmüştür. İş sağlığı ve güvenliği açıklamalarının kalitesini etkileyen faktörlerin tespit edilmesi için yapılan çalışmada sonuç olarak inceledikleri açıklamaların kalitesinin sektörlerin farklılığına, sektörlerin yer aldığı kıtaların farkına ve OHSAS sertifikasyonuna sahip olup olmamaya bağlı olduğu ve OHSAS sertifikası alan firmaların daha fazla İSG bilgisi yayınladığını göstermiştir (Tsalis ve ark, 2018). Bir başka çalışmada farklı sektörlerde yapılan analiz sonucunda, şirketlerin raporladıkları İSG konularını, benimsedikleri ya da kullandıkları yönetim standartlarına vurgu yaparak açıklamış oldukları gözlemlenmiştir (Evangelinos ve ark, 2018). Romanya’da yapılan bir çalışmada bölünmüş hissedarlığa sahip şirketlerin yönetim üzerinde baskı oluşturmasından dolayı iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili açıklamaların daha şeffaf, tutarlı ve kaliteli olduğu sonucu çıkarılmışlardır (Moraru ve ark, 2020).

2. METOT-YÖNTEM

Bu çalışmanın genel amacı, Türkiye’de yer alan üst düzey kuruluşların sürdürülebilirlik raporlarında yer alan iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin açıklamalarını doküman analizi ve içerik analizi yöntemiyle incelemektir. Doküman analizi yöntemi, yazılı belgelerin içeriğini sistematik olarak titizlikle analiz etmek için kullanılan nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Bu amaç doğrultusunda, (i) İş Sağlığı ve güvenliği sürdürülebilirliği bağlamında en sık tekrarlanan ifadelerin ne olduğu (ii) Yer alan ifadelerin sektör bazında tekrarlanma sıklıkları ve yüzdelerinin tespiti (iii) Yayımlanan sürdürülebilirlik raporlarında iş sağlığı ve güvenliği açıklamalarına kaç sayfa ayırdıkları (iv) İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yönetim sistemi standartlarını kullanıp kullanmadıkları (v) Yapılan açıklamalarda hangi alanlarda eksikliklerin olduğu araştırılacaktır.

Sürdürülebilirlik Endeksleri, şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik alanlarında gösterdikleri çabalarının kendilerinde yarattığı değer ekonomik ve kurumsal itibar olarak iç ve dış paydaşları tarafından izlenebilmesi için geliştirilmiş ölçüm araçlarıdır. Sürdürülebilirlik endeksinin Türkiye’de yer alan örneği Borsa İstanbul’un (BIST) geliştirdiği BIST Sürdürülebilirlik Endeksi’dir (SKD, 2016). BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, Borsa İstanbul ve Ethical Investment Research Services Limited (EIRIS) arasında 2013 yılında imzalanmış bir iş birliği anlaşmasıdır.

Bu anlaşmaya göre EIRIS, çevre, rüşvet, biyoçeşitlilik, iklim değişikliği, insan hakları, tedarik zinciri, şirket yönetim kurulunun yapısı, sağlık ve güvenlik ile ilgili uluslararası sürdürülebilirlik kriterlerini dikkate alarak şirketleri değerlendirmekte ve endeks seçim kriterlerinin sınır değerlerini aşan şirketler bu endekse dahil edilmektedir. Endeks sayesinde şirketler sürdürülebilirlik performanslarını küresel ve yerel anlamda karşılaştırma ve ölçme imkânı bulmaktadır (Borsa, 2014).

BIST Sürdürülebilirlik Endeksi için Kasım-Ekim aralığı olmak üzere yılda bir endeks dönemi bulunmaktadır (borsaistanbul.com). Bu çalışmada, Borsa İstanbul'da işlem gören ve Kasım 2019-Aralık 2020 döneminde kurumsal sürdürülebilirlik performansları en üst düzeyde olduğu belirlenerek BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan 58 şirket tespit edilmiştir. Bu şirketlerin, iş sağlığı ve güvenliği açıklamalarını incelemek amacıyla web sayfalarında yer alan sürdürülebilirlik raporlarına ulaşılmıştır. Verileri toplamak amacıyla 58 şirketten 2015-2020 yılları arasında beş yıl boyunca web sayfalarında düzenli olarak sürdürülebilirlik raporu yayınlayan 25 şirket belirlenmiştir. Raporlar incelenirken 2020 yılı sürdürülebilirlik raporları henüz yayınlanmadığı için araştırmaya dahil edilememiştir. Araştırmada, bu şirketlere ait 125 sürdürülebilirlik raporunda yer alan iş sağlığı ve güvenliği konu başlığı altındaki sayfaların detaylı analizi yapılmıştır.

Şirketlerin raporlarda yer alan açıklamalarının konu başlıkları belirlenmiş ve açıklayan şirketlere (1) açıklamayanlara (0) verilerek en sık ya da en az tekrarlanan iş sağlığı ve güvenliği ifadeleri tespit edilmiştir. Şirketlerin sayfa sayıları belirlenirken sadece iş sağlığı ve güvenliği ya da çalışan sağlığı gibi ana başlıklar altında yer alan açıklamaların sayfa adetleri sayılarak raporun genel sayfa sayısı ile oransal olarak ifade edilmiştir. Elde edilmiş olan veriler Excel programı yardımıyla analizi yapılmış, ifadelerin boyutları ve alt göstergeleri frekans ve yüzde olarak belirlenmiş ve tablolar oluşturulmuştur. Ayrıca yıllık ortalama sayfa sayısı hesaplanırken tam sayıya yuvarlama hesabı yapılmıştır.

3. BULGULAR

Sürdürülebilirlik raporu yayınlayan 25 şirketin faaliyet alanlarına göre sektör bazında dağılımları aşağıdaki Tablo 1. de yer almaktadır (KAP, 2021).

Tablo 1: Şirketlerin Faaliyet Alanları

Şirketlerin Faaliyet Alanı	f	%
İmalat	11	44
Mali kuruluşlar	8	32
Elektrik-Gaz-Su	2	8
Toptan-Perakende	1	4
Ulaştırma-Depolama-Haberleşme	2	8
Teknoloji	1	4
Toplam	25	100

Sürdürülebilirlik raporlarında 25 şirkete ait 125 raporun incelenmesi sonucunda iş sağlığı ve güvenliği açıklamalarında genel olarak kullanılan ifadeler Tablo 2. de görülmektedir. İSG eğitim, İSG kurul, iş kazası sıklık oranı konuları 5 yılın ortalamasında en fazla açıklama yapılan ifadeler olurken, “ölümlü kaza, meslek hastalığı, ramak kala bildirim, çalışan sağlığı” konularına ise daha az yer verilmiştir.

Tablo 3’de araştırma kapsamında yer alan şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili açıklamalarında yer alan ifadelerin sektör bazında, beş yılın ortalama olarak bahsedilme yüzdesi görülmektedir.

Tablo 2: Sürdürülebilirlik Raporlarında Yer Alan İSG İfadeleri

	2015		2016		2017		2018		2019		Ortalama
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	%
İSG Eğitim	24	96	24	96	24	96	23	92	21	84	92,8
İSG Kurulu	18	72	15	60	14	56	14	56	14	56	60
İş Kazası Sıklık Oranı	14	56	13	52	16	64	16	64	16	64	60
Kayıp Gün-Devamsızlık	11	44	11	44	14	56	13	52	11	44	48
0 Kaza 0 Meslek Hastalığı Hedefi	10	40	11	44	10	40	6	24	12	48	39,2
İş Kazası Ağırlık Oranı	9	36	8	32	9	36	7	28	8	32	32,8
İSG Etkinlikleri (Tiyatro, Ödül, Yarışma, Broşür vb)	7	28	7	28	9	36	9	36	6	24	30,4
İSG Kültürü	7	28	5	20	6	24	10	40	9	36	29,6
İSG Politikası	8	32	5	20	7	28	9	36	7	28	28,8
Acil Durum Yönetimi/Tatbikat	8	32	6	24	8	32	5	20	5	20	25,6
Kaza Sayısı	4	16	4	16	8	32	8	32	7	28	24,8
Meslek Hastalığı	5	20	3	12	7	28	5	20	6	24	20,8
Ölümlü Kaza	5	20	3	12	5	20	8	32	5	20	20,8
Çalışan Sağlığı ile İlgili Çalışmalar	5	20	6	24	6	24	5	20	3	12	20
Risk Analizi/ Değerlendirme	3	12	5	20	6	24	4	16	5	20	18,4
Ramak Kala Bildirimi	2	8	2	8	2	8	3	12	3	12	7,6
Yaralanma oranı	2	8	2	8	2	8	0	0	0	0	4,8
İSG Portal	2	8	1	4	1	4	2	8	0	0	4,8

Tablo 3. Sürdürülebilirlik Raporlarında Sektör Bazında Yer Alan İSG İfadeleri

	İmalat (11)	Mali Kuruluş (8)	Elek.-Gaz-Su (2)	Ulaş.-Dep.-Haberleşme (2)	Toptan-Perakende (1)	Teknoloji (1)
	%	%	%	%	%	%
İSG Eğitim	100	82,5	100	100	100	60
İSG Kurulu	60	60	30	60	80	100
İş Kazası Sıklık Oranı	50,9	55	100	80	100	40
Kayıp Gün-Devamsızlık	32,72	72,5	60	40	60	0
0 Kaza 0 Meslek Hastalığı Hedefi	56,36	27,5	50	0	40	0
İş Kazası Ağırlık Oranı	38,18	17,5	60	40	40	20
İSG Etkinlikleri	45,45	20	0	0	0	100
İSG Kültürü	47,27	25	0	10	0	0
İSG Politikası	36,36	12,5	30	50	0	60
Acil Durum Yönetimi/Tatbikat	12,72	30	50	60	0	40
Kaza Sayısı	14,54	32,5	60	20	0	0
Meslek Hastalığı	16,36	20	10	20	100	20
Ölümlü Kaza	23,63	20	30	0	40	0
Çalışan Sağlığı	12,72	22,5	0	70	40	0
Risk Analizi/ Değerlendirme	14,54	20	40	0	20	40
Ramak Kala Bildirimi	12,72	10	10	0	0	0
Yaralanma oranı	10,9	0	0	0	0	0
İSG Portal	0	2,5	0	40	0	0

Sürdürülebilirlik raporlarında, araştırmada yer alan şirketlerin kaç sayfa yayın yaptıkları ve bu sayfalarda iş sağlığı ve güvenliği açıklamalarına kaç sayfa yer verdikleri aşağıda Tablo 4. de yer almaktadır. İlk sütunda sektör bazında 5 yıl boyunca toplam ortalama kaç sayfa rapor yayınladıkları, ikinci sütunda sektör bazında 5 yıl boyunca toplam ortalama kaç sayfa İSG açıklamasına yer verdikleri ve son sütunda ise ortalama yıllık kaç sayfa İSG açıklamalarının yer aldığı sayfa sayısı bulunmuştur. Bu verilere göre imalat sektöründe 2 şirket, mali kuruluş sektöründe 5 şirket, elektrik-gaz-su sektöründe 1 şirket ortalamanın altında iş sağlığı ve güvenliği açıklamalarına yer verdiği görülmüştür.

Tablo 4: Sürdürülebilirlik Raporlarında İSG Sayfa Sayısı

	Toplam Sayfa Ortalama (5 YIL)	İSG Ortalama (5 YIL)	Yıllık Ortalama
İmalat (11)	411	12	2
Mali kuruluş (8)	602	9	2
Elektrik-Gaz-Su (2)	371,5	17	3
Ulaştırma-Depolama-Haberleşme (2)	509	11	2
Toptan-Perakende (1)	676	9	2
Teknoloji (1)	369	16	3

Yapılan araştırmaya göre, imalat sektöründe 11 şirketten 9 şirket, mali kuruluş sektöründe 8 şirketten 4 şirket, elektrik-gaz-su sektöründe 2 şirket, ulaştırma-depolama-haberleşme sektöründe 2 şirketten 1 şirket, teknoloji sektöründe 1 şirket OHSAS 18001 belgesine sahip olduğunu beyan etmiştir. Toptan-perakende sektöründeki 1 şirketin belgesi olmadığı görülmüştür. İmalat sektöründe yer alan 11 şirketten 2 şirket ISO 45001 belgesine sahipken, 4 şirket geçiş aşamasında, 1 şirkette plan aşamasında olduğunu bildirmiştir. Mali kuruluşlarda yer alan 8 şirketten sadece 2 şirket ISO 45001 belgesine sahiptir. Diğerleri bu belgeyle ilgili bildirimde bulunmamıştır. Elektrik-gaz-su sektöründe yer alan 2 şirketten 1 şirket bu belgeye sahip olduğunu yayınlamıştır. Ulaştırma-depolama-haberleşme sektöründeki 2 şirketten 1 şirket bu belgeye geçiş aşamasında olduğunu, teknoloji sektöründe yer alan 1 şirket belgeye sahip olduğunu açıklamıştır. Toptan-perakende sektöründeki 1 şirketin ISO 45001 belgesine sahip olmadığı tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kamuoyunun güveni ve kurumsal duyarlılığa olan inancı, kuruluşların sağlık ve güvenlik uyumluluk konularında şeffaflığı sürdürme becerisinden kaynaklanmaktadır. Kurumsal şeffaflığın paydaşlar tarafından inanç geliştirme sürecinde uzun vadede güven oluşturacağı bilinmektedir (Alfadhli, 2019). Araştırmanın sonucunda şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili genel yaklaşımlarını açıklama, vurgulama eğiliminde oldukları görülmüştür. Fakat iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin nicel verileri, iş sağlığı güvenliği ile ilgili şirketlerinde kurul kurduklarını, kurulun işleyişini anlatmaları ve iş kazası sıklık oranı nicel verilerini vermelerinin ötesinde raporlamada yetersiz kaldıkları, bu bağlamda daha şeffaf raporlama yapmaları gerektiği düşünülmektedir.

Genel anlamda kaza ve meslek hastalığı sayısal ifadeler yerine kaza sıklık oranı, yaralanma oranı, kaza ağırlık oranı gibi oransal ifadeler vermekten çekinmedikleri ve hatta bu oranların bir önceki senelere göre grafiksel gösterimlerini de sunmuş oldukları gözlemlenmiştir. Fakat bu oranların nasıl hesaplandıklarına dair formüllerin çok az sayıda raporda gösterildiği görülmüştür. Bu verilerin nasıl hesaplandığı bilinmediğinde oransal ifadelerin okuyucu için pek bir anlam ifade etmeyeceği düşünülmektedir. Bir şirket için beş yıl boyunca yayınladıkları raporlarda, her sene düzenli meslek hastalığı veya kaza görülmemiştir ifadesi kullanılmamıştır, sadece olmayan yıl “yok” ifadesiyle belirtilmiştir. Bu bağlamda, kaza ve hastalık olduğunda şirketlerin bunu açıklamaktan çekinildiği düşünülmektedir. Raporlarda hiçbir zaman düşüş gösterilmemiş hep çıkış başarısı gösterilmiştir.

Türkiye’de iş kazaları ve meslek hastalıkları son yıllarda artış göstermektedir. İş kazaları ülkelerin sağlık sigorta sistemindeki yüksek harcamaları ve sosyal toplumun sürdürülebilirliğini bozmaktadır (Marhaviyas ve ark, 2018). Aşağıda Tablo 5. de İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü’nün 2020 yılında açıkladığı kaza ve hastalık verileri görülmektedir. Açıkladıkları verilere göre yüz binde iş kazalı oranına göre ilk beş sektörler arasında üçüncü sırada imalat sektörü bulunmaktadır.

Ayrıca yüz binde ölümlü iş kazası oranına göre, ilk beş sektörde ulaştırma-depolama üçüncü sırada, elektrik-gaz-su sektörünün beşinci sırada olduğu bildirilmiştir (İSGGM, 2020). Türkiye'nin önde gelen kuruluşlarının sürdürülebilirlik raporlarında beyan ettikleri iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının kamuoyuna örnek olması açısından daha şeffaf güvenilir bilgiler vermeleri beklenmektedir.

Tablo 5: İSGGM İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Verileri

Yıllar	İş Kazalı Sayısı	Yüz Binde İş Kazalı Oranı	Meslek Hastalığı Sayısı	Ölümlü İş Kazalı Sayıları	Yüz Binde Ölümlü İş Kazalı Oranı (Mortalite Hızı)	Kaybedilen Gün Sayısı	Sürekli İş Göremezlik Geliri Bağlanan Kişi Sayısı	İş Kazası Sıklık Hızı	İş Kazası Ağırlık Hızı	Fatalite Hızı
2013	191.389	1.457	351	1.360	10,4	2.358.076	1.694	5,88	507	7,1
2014	221.366	1.585	494	1.626	11,6	2.067.532	1.509	6,51	514	7,3
2015	241.547	1.632	510	1.252	8,5	2.992.570	3.596	6,77	565	5,2
2016	286.068	1.863	597	1.405	9,2	3.453.853	4.642	7,9	665	4,9
2017	359.866	1.880	693	1.636	8,5	3.997.764	4.226	8,12	795	4,5
2018	431.276	2.283	1047	1.542	8,2	2.488.414	4.067	8,93	1044	3,6

İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri güvenlik davranış bilimine dayanmaktadır ve çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlamak, kazaları önlemek amacıyla “0 kaza”, “0 hastalık” “0 yaralanma” hedefine ulaşmak için söylemlerde bulunmaktadır (Chen, 2004). Araştırmada en çok imalat sektöründeki raporlarda “0 kaza ve 0 meslek hastalığı hedefi” ifadelerine rastlanmıştır. Şirketlerde tüm çalışanların iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ortak bir hedef doğrultusunda hareket etmeleri, sürdürülebilirlik ve güvenlik kültürü oluşturmak açısından önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İş yerinde bir güvenlik kültürü geliştirmek şirketler için rekabetçi bir ortam sunmaktadır (Ivascu ve ark, 2019).

Araştırmaya konu olan raporların inceleme aşamasında toplumda önemli yere sahip birçok şirketin yıllık ortalama 2-3 ya da daha az sayfa iş sağlığı ve güvenliği açıklamalarına genel geçer ifadelerle yer verdikleri görülmüştür. İşletmeler, çalışanların sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışması sayesinde verimlilikte artış, tazminat, sağlık ve sosyal hizmet giderlerinin düşmesiyle iş sağlığı ve güvenliği maliyetlerinde tasarruf sağlamak ve böylece ekonomik kazanç elde etmektedir (Can ve Özgül, 2018). Bu bağlamda sürdürülebilirlik açısından benzer sektörlerle kıyaslama imkânı sunacak ve daha örnek olacak şekilde iş sağlığı ve güvenliği sayfalarını daha titiz bir yaklaşımla ifşa etmeleri beklenmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma, ölçüm, raporlama, standartlar, sertifikalar, araştırma, eğitim ve yatırıma odaklanmaktadır (Ivascu ve ark, 2019). ISO Standartları, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal, çevresel temellerini destekler, BM Kalkınma hedeflerine katkıda bulunur, dünyamızı dönüştürmeye katkıda bulunacak hedeflerdir (Fonseca ve Carvalho, 2019). Araştırmada yer alan 25 şirketten %68'i OHSAS 18001:2007 sertifika sistemini kullandığını beyan etmiştir.

OHSAS 18001, kuruluşların İSG politikaları doğrultusunda plan yapmak, süreçleri uygulamak, süreçlerin İSG politikasına, hedeflere, yasalara uygunluğunu kontrol etmek ve sürekli olarak harekete geçmek prensiplerine dayanmaktadır (Marhavilas ve ark, 2018). ISO 45001:2018, büyüklüğü ve işin niteliği ne olursa olsun herhangi bir kuruluş tarafından kullanılmak üzere tasarlanan iş sağlığı ve güvenliği programlarına entegre edilebilen bir standart olarak ortaya çıkmış ve 2019 sürdürülebilirlik raporlarında bahsedilmiştir. Standartların uygulanması işletmelerde güvenlik kültürünün sağlanması ve geliştirilmesi için benzersiz bir araçtır (Marhavilas ve ark, 2018). Yönetim sistemleri belgeleri, müşteriler, medya, sivil toplum kuruluşları gibi dış paydaşlara sosyal sürdürülebilirlik girişimleri hakkında bilgi verir ve böylece şirketin itibarını korumuş olurlar (Gouda ve Saranga, 2018).

İncelenen sürdürülebilirlik raporlarında, imalat ve mali kuruluş sektörlerinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik farklı bakış açıları kazandırmak, çözüme yönelik davranış modelleri geliştirmek, iletişimde etkili olma becerileri kazandırmak ve farkındalığı artırmak amacıyla tiyatro, resim yarışması, ödül sistemi gibi etkinlikler düzenledikleri görülmüştür. İş sağlığı ve güvenliği konusunda slogan, afiş, haberlerin paylaşılacağı iletişim panoları ve bazı şirketlerde yer aldığı gibi tüm kaza, risk, ramak kala gibi her türlü bildirimlerin yapıldığı İSG portal dijital ortamlar sayesinde hem kurum kültürü hem de güvenlik kültürü geliştirme açısından yararlı olduğu düşünülmektedir.

Dünya nüfusunun hızlı bir şekilde artması, kentleşme ve sanayinin hızla gelişmesi ile birlikte dünyada yer alan kaynakların bilinçsizce kullanılması sonucunda insan, ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaya başlamıştır. Gelecek nesillerin mevcut kaynaklardan yararlanabilmesi, dengelerin bozulma şiddetinin azaltılabilmesi için sürdürülebilirlik kavramı gittikçe önem kazanmaktadır. Günümüzde insanların ve devletlerin yanı sıra şirketlerde sürdürülebilir çalışmalarına gereken önemi vermeleri ve bu alanda faaliyet göstermeleri gerekmektedir. Son yıllarda şirketler ekonomik, çevresel ve sosyal alanda gösterdikleri sürdürülebilirlik hareketlerini, raporlama sayesinde ayrıntılı olarak dış ve iç paydaşları ile paylaşmaya başlamıştır ve sürdürülebilirliğe verdikleri önemin derecesinin ölçülmesine, katkı sağladıkları değerlerin incelenmesine olanak sağlamıştır.

İş sağlığı ve güvenliği bilincini sağlamak, ramak kala olayları tespit etmek, riskleri kontrol altına almak, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak, iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek konusunda yapılması gereken şartları belirlemek, uygulamak yasal olarak zorunluluk olmakla birlikte şirketlerin insana bakış açısını, çalışanlarına verdikleri değeri de göstermektedir. İş sağlığı ve güvenliğinde sürdürülebilirliğin sağlanması konusunda gerçekçi bir başarı elde etmek için işletmelerin varlığının tasarım aşamasında ekipmanlarına ve binalarına sağlık ve güvenliği entegre etmek, iş organizasyonlarına ve yönetim planlarına sağlık ve güvenliği dahil etmek, sürekli iyileştirme ve geliştirmeyi sağlamak, kurum güvenlik kültürü yaratmak gerekmektedir. Şirketler, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yapılan harcamaları masraf olarak değil bir yatırım aracı olarak gördüklerinde sürdürülebilirliği sağlamış olacaktır (Boileau, 2016).

Çalışmada değişik sektörlerde yer alan şirketlerin İSG'ye bakış açısı sergilenmeye çalışılmıştır. Genel bulguları yansıtan değerlendirmenin, sürdürülebilirlik raporlarında şirketlerin iş sağlığı ve güvenliği açıklamalarında sık tekrarlanan ifadelerinin GRI raporlarında tavsiye edilen şeklinin dışına çıkmadan ele alındığı sonucuna varılmıştır. İncelenen şirketler, İSG konularında çalışanların eğitimi ile ilgili konuya çok fazla odaklanmalarına rağmen diğer İSG konularına çok az dikkat çekmektedir. Sektöre uygun kendi özgün performanslarını anlatmak yerine sıklıkla benzer performansları göstermeye çalıştıkları, ayrıca aynı şirketin beş yıl boyunca yaptığı söylemlerin farklılığının olup olmadığı konusunda, her sene birbirinin benzeri şekilde, eski raporlarla aynı olduğu sadece yıla göre nicel verilerin değiştiği görülmüştür. Şirketlerin İSG raporlamalarının daha kapsamlı, kendi performansları doğrultusunda açıklamalar yapması gerektiği inancına varılmıştır.

Araştırmada BIST endeksinde yer alan tüm şirketler beş yıl boyunca düzenli rapor yayınlamadıkları ya da web sayfalarında yer vermedikleri için çalışmada bazı kısıtlamaların olmasına sebep olmuştur. Gelecekteki çalışmalarda tek bir sektöre odaklanarak İSG açıklamalarında yer alan ifadelerin kapsamı incelenebilir. OHSAS ya da ISO sertifikası alan şirketlerin almayanlara göre daha fazla İSG bilgisi yayınlayıp yayınlamadıkları istatistiksel olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Alfadhli, A. (2019). Sustainability and OHS global reporting in petrochemical industries: the GRI reporting standard and corporate social responsibility, Proquest, (27629102)
- Aras, G., Sarıoğlu, G.U. (2015). Kurumsal raporlamada yeni dönem: entegre raporlama. İstanbul: TÜSİAD
- Boileau, P.E. (2016). Sustainability and prevention in occupational health and safety. *Industrial Health*, 54,293-295
- Borsa İstanbul. (2014). Şirketler için sürdürülebilirlik rehberi. <https://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf> (Erişim tarihi: 10.04.2021)
- Borsa İstanbul. (2020). Şirketler için sürdürülebilirlik rehberi. https://www.borsaistanbul.com/files/Surdurulebilirlik_Rehberi_2020.pdf (Erişim tarihi: 25.04.2021)
- Borsa İstanbul. <https://www.borsaistanbul.com/tr/duyuru/3218/bist-surdurulebilirlik-endeksi-aralik-2020-ekim-2021-donemi-sirketleri-belli-oldu> (Erişim Tarihi: 19.04.2021).
- Can, E., Özgül, B. (2018), Türk ihracat şirketleri sürdürülebilirlik ifadeleri üzerine bir içerik analizi. *İstanbul Management Journal*,29(84),7-30. <http://dx.doi.org/10.26650/imj.2018.29.84.0001>
- Chen, Q. (2004), Sustainable development of occupational health and safety management system-active upgrading of corporate safety culture. *International Journal on Architectural Science*. 5(4),108-113.
- Cunningham, T.R., Williams, N.G., Geller, E.S. (2010). Protecting the planet and its people: How do interventions to promote environmental sustainability and occupational safety and

- health overlap. *Journal of Safety Research*, 41:407-416
<https://doi.org/10.1016/j.jsr.2010.08.002>
- Ertan, Y. (2018). Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlaması (2005-2017). *Muhasebe ve vergi uygulamaları dergisi*, 11(3),463-478 <https://doi.org/10.29067/muvu.410926>Cited By: 1
- Evangelinos, K., Fotiadis, S., Skouloudis, A., Khan, N., Konstandakopoulou, F., Nikolaou, I., Lundy, S. (2018). Occupational health and safety disclosures in sustainability reports: An overview of trends among corporate leaders. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 25(5),961-970. <https://doi.org/10.1002/csr.1512>
- Fonseca, L., Carvalho F. (2019).The reporting of SDGs by quality, environmental, and occupational health and safety-certified organizations. *Sustainability*, 11(20), 5797, <https://doi.org/10.3390/su11205797>
- Gouda S.K., Saranga H. (2018). Sustainable supply chains for supply chain sustainability: impact of sustainability efforts on supply chain risks. *International Journal of Production Research*, 56(17),5820-5835, <https://doi.org/10.1080/00207543.2018.1456695>
- Global Reporting Initiative. (2013). G4 Sürdürülebilirlik Raporlaması Kılavuzları. Amsterdam
- İSGGM. (2020). İstatistiklerle Türkiye’nin İSG görünümü. T.C. Aile, Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığı. <https://www.erkankelesoglu.com/post/t%C3%BCrkiyenin-istatistiklerle-ig>
- Ivascu, L., Artene A., Turi, A., Blan, M., Dufour, C. (2019). OSH-sustainability connection: innovation, education, and benefits. In *MATEC Web of Conferences* (Vol. 290, p. 12017). EDP Sciences, <https://doi.org/10.1051/mateconf/201929012017>
- Jilcha, K., & Kitaw, D. (2017). Industrial occupational safety and health innovation for sustainable development. *Engineering science and technology, an international journal*, 20(1), 372-380, <https://doi.org/10.1016/j.jestch.2016.10.011>
- Kamuoyu Aydınlatma Platformu (KAP). <https://www.kap.org.tr/tr/Sektorler> (Erişim Tarihi,15.04.2021).
- Marhavilas, P., Koulouriotis, D., Nikolaou, I., & Tsotoulidou, S. (2018). International occupational health and safety management-systems standards as a frame for the sustainability: mapping the territory, *Sustainability*, 10(10), 3663. <https://doi.org/10.3390/su10103663>
- Molamohamadi, Z., & Ismail, N. (2014). The relationship between occupational safety, health, and environment, and sustainable development: A review and critique. *International Journal of Innovation, Management and Technology*, 5(3), 198-202, <https://www.doi.org/10.7763/IJIMT.2014.V5.513>
- Moraru, R. I., Paun, A. P., Dura, C. C., Dinulescu, R., & Potcovaru, A. M. (2020). Analysis of the drivers of occupational health and safety performance disclosures by Romanian companies. *Economic Computation & Economic Cybernetics Studies & Research*, 54(3). <https://www.doi.org/10.24818/18423264/54.3.20.12>
- Nawaz, W., Linke, P., & Koç, M. (2019). Safety and sustainability nexus: A review and appraisal. *Journal of Cleaner Production*, 216,74-87. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.01.167>
- Nordlöf, H., Wiitavaara, B., Högberg, H., & Westerling, R. (2017). A cross-sectional study of factors influencing occupational health and safety management practices in companies. *Safety science*, 95,92-103. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2017.02.008>
- Sürdürülebilir Kalkınma Derneği. (2016). 100 maddede sürdürülebilirlik rehberi, www.skdturkiye.org

- Tsalis, T. A., Stylianou, M. S., & Nikolaou, I. E. (2018). Evaluating the quality of corporate social responsibility reports: The case of occupational health and safety disclosures. *Safety science*, 109, 313-323 <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2018.06.015>
- United Nations, (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: “Our Common Future”. <https://www.are.admin.ch/are/en/home/media/publications/sustainable-development/brundtland-report.html> (Erişim tarihi, 01.06.2021).
- Wach, E., & Ward, R. (2013). Learning about qualitative document analysis. *Institute of Development Studies* <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/handle/20.500.12413/2989> (Erişim tarihi, 08.06.2021).
- World Business Council For Sustainable Development. (2002). Time to transform vision 2050. Geneva <https://www.wbcsd.org/Overview/About-us/Vision-2050-Time-to-Transform/Resources/Time-to-Transform> (Erişim tarihi, 25.04.2021).